

Urbanizasiya əsrində

yeni koordinatlar:

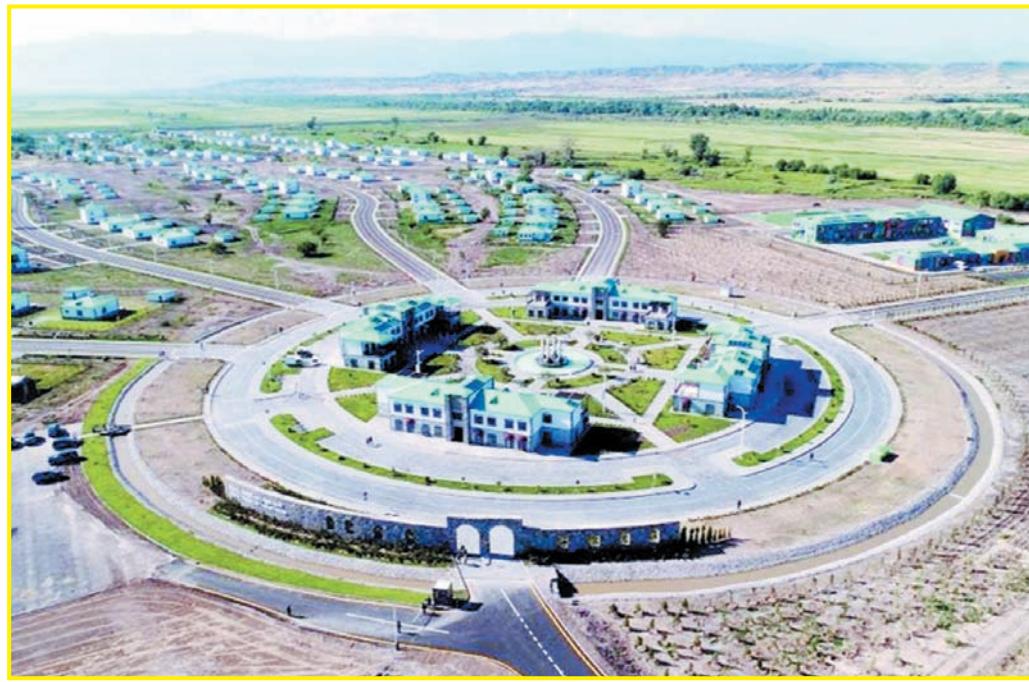
Azərbaycanın qlobal şəhərsalma modeli

May ayının son günlərində Azərbaycan beynəlxalq şəhərsalma və dayanıqlı inkişaf sahəsində daha bir uğur qazandı. Ölkəmiz ilk dəfə olaraq BMT-nin Məskunlaşma Programı (UN-Habitat) Assambleyasının 30 may 2025-ci il tarixində Kenyanın paytaxtı Nairobi şəhərində keçirilən sessiyası çərçivəsində qurumun İcraiyyə Şurasına üzv seçildi. Üzvlük 2025-2029-cu illəri əhatə edəcək. Bununla da Azərbaycan 36 ölkənin təmsil olunduğu və UN-Habitatın sessiyalararası fəaliyyətini istiqamətləndirən əsas qərarverici orqanda yer aldı. Hadisə ilk baxışdan texniki uğur kimi görünse də, əslində arxa planda çoxşaxəli strateji vizyon, illərle davam edən hazırlıq və qlobal urban nizamında dövlətimizin məqsədli addımları dayanır. BMT-nin Məskunlaşma Programı urbanizasiya, şəhər planlaşdırması, sosial inklüzivlik və insan məskənlərinin dayanıqlı inkişafı üzrə ixtisaslaşmış qurumdur. Əhalinin böyük hissəsinin şəhərlərdə yaşadığı bir dövrdə qurumun qərarverici strukturlarında yer almaq ölkəmizin gələcəyini planlaşdırmaqda qlobal dəstək, fikir mübadiləsi və təsir gücü qazanmaq anlamına gelir. Azərbaycana belə statusun verilməsi heç de təsadüfi deyil. Bu, həm beynəlxalq etimadın göstəricisi, həm də şəhərsalma və məskunlaşma sahəsindəki real fəaliyyətin qlobal arenada tanınmasına.

UN-Habitat ilə Azərbaycan arasında münasibətlər sürətlə inkişaf edir və bu əməkdaşlıq bir neçə önemli beynəlxalq hadisə ilə yadda qalıb. Xüsusilə, 2023-cü ildə Azərbaycanda keçirilən Ümumdünya Məskunlaşma Günü (WHD23) tədbiri vəsiyətisilə ölkəmiz beynəlxalq şəhərsalma gündəmində öz təcrübəsini və modelini təqdim etdi. Tədbir, eyni zamanda yeni şəhər quruculuğu konsepsiyasını, xüsusilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda aparılan yenidənqurma və "ağlı kənd/şəhər" modellərini dünyaya nümayiş etdirməyə imkan yaratdı. Həmçinin, ölkəmiz 17-22 may 2026-ci il tarixlərində Ümumdünya Şəhərsalma Forumuna (WUF13) ev sahibliyi edəcək. Forum qlobal səviyyədə şəhərsalma və dayanıqlı inkişaf sahəsində nüfuzlu tədbirlərdən biridir. Müxtəlif ölkələrdən gələn dövlət rəsmiləri, ekspertlər, akademiklər və qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən platformada ideya və təcrübə mübadiləsi aparılır, yeni əməkdaşlıq formatları müəyyənləşdirilir. Forumun Azərbaycanda keçirilməsi rəsmi Bakının bu sahədə regional nüfuzunu daha da möhkəmləndirəcək, eyni zamanda diplomatik nüfuzunu artıracaq.

sosial rifahının təmin olunması baxımdan mühüm sınav idi. Nəticələr isə göz qabağındadır. "Ağlı kənd" konsepsiyaları artıq bir sıra ölkələrdə uğurla tətbiq olunur. Estoniya, Sinqapur, BƏƏ kimi ölkələr bu sahədə qabaqcıl təcrübəyə malikdir. Azərbaycanın belə qlobal trendləri öz milli kontekstində uyğunlaşdıraraq tətbiq etməsi həm texnoloji modernləşməni, həm də vətəndaş məmənunluğunu hədəfləyir. Artıq vətəndaş yerli idarəetmənin qərarlarına daha asan çıxış əldə edir, kommunal xidmətlərə əlçatanlıq artır, sosial təminat və infrastruktur daha şəffaf və davamlı olur. Əlavə olaraq, "ağlı kənd" modeli kənd təsərrüfatı sahəsində də ciddi yeniliklər vəd edir. Əkin sahələrinin monitorinqi, suvarma sistemlərinin avtomatlaşdırılması, rəqəmsal satış platformaları kimi mexanizmlər kənd əhalisinin həyat keyfiyyətini artırmaqla yanaşı, məhsuldarlığın da yüksəlməsinə şərait yaradır. Bu isə kənddən şəhərə miqrasiyanın qarşı-

sızılık təşəbbüs-lərində iştirak, irəli sürdüyü konkret hədəflər və maliyyə öhdəlikləri ölkəmizin diplomatik imicini gücləndirir. Azərbaycan sosial və şəhərsalma baxımdan yeni inkişaf modelinə iddialı dövlətdir və UN-Habitat İc-

Getdikcə daha çox nəzərə çarpan urbanizasiya prosesi geosiyasi və diplomatik proseslərin tərkib hissəsidir. Artıq şəhərlər dövlətlərin yumşaq güc vəsiti olaraq, innovasiya mərkəzlərinə və strateji dayaq nöqtələrinə çevrilir. Bu baxımdan, şəhərlərin dayanıqlı və inklüziv şəkildə inkişaf etdirilməsi qlobal siyasi gündəmdə mühüm yer tutur. Məhz belə kontekstdə UN-Habitat ölkələrin urban inkişaf vizyonunun beynəlxalq platformalarda tanidlılması və qlobal standartlarla uyğunlaşdırılması baxımdan strateji əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın bu qurumun İcraiyyə Şurasına üzv seçilməsi isə ölkənin postmünəqış dövründə şəhər quruculuğunda əldə etdiyi uğurların və yeni diplomatik strategiyasının real göstəricisidir.

Ümumiyyətlə, ölkəmiz son illərdə yeni geosiyasi istiqamətlərdə mövqeyini möhkəmləndirir. Xüsusilə, 2020-ci ildən sonra Cənubi Qafqazda yaranmış yeni reallıqlar fonunda Azərbaycan həm regional, həm də qlobal güc mərkəzləri ilə balanslı münasibətlər qurmaqla BMT platformasında da fəallığını artırıb. COP29-a ev sahibliyi, Qoşulmama Hərəkatına sədrlik, humanitar təşəbbüslerdə feal iştirak və iqlim dəyişmələri üzrə beynəlxalq çağırışlara dəstək Azərbaycanın nüfuz dairəsini xeyli genişləndirib. Bu fonda UN-Habitat kimi ixtisaslaşmış BMT qurumlarına integrasiya etmək və İcraiyyə Şurası kimi qərarverici orqanlarda təmsil olunmaq dövlətimizin diplomatik strategiyasında yeni mərhələ sayılır.

Ölkəmizin bu orqanda təmsil olunması son dövrələr həyata keçirilən şəhərsalma

sini alan əsas faktorlardan biridir. "Ağlı kənd" modeli yalnız texniki yenilik deyil, həm də sosial sabitlik layihəsidir.

Bütün bu reallıqlar kontekstində, əhaliyi sürətlə artan, urbanizasiya səviyyəsi yüksələn Azərbaycan üçün UN-Habitat çərçivəsində texniki və strateji dəstək imkanlarının əldə olunması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Əgər şəhərlərin genişlənməsi və yenidən planlaşdırılması prosesləri beynəlxalq ekspertizə ilə müşayiət olunarsa, bu, həm keyfiyyət, həm də sosial inklüzivlik və dayanıqlılıq principlərinin təminatı baxımdan müsbət nəticələr verəcək. Qeyd edək ki, UN-Habitat İcraiyyə Şurasına üzvlük üçün həm texniki hazırlıq, həm də güclü diplomatik təcrübə tələb olunur. Bu, eyni zamanda siyasi manevr qabiliyyəti və çoxşaxəli tərəfdəşliqlərin formalasdırılması ilə bağlıdır. Azərbaycanın bu sahədə üstünlükleri, BMT-ye davamlı dəstəyi, beynəlxalq sülh və təhlükə-

riyeyə Şurasına üzvlük bunun bir nümunəsidir.

Nəzrin
ELDARQIZI,
"Respublika".